

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті
Тарих факультеті
Дүниежүзі, тарихнама және деректану кафедрасы

«Тарихнама» пәні бойынша
қорытындылаушы емтихан бағдарламасы

Мамандық 5В02205-тарих
Оқу түрі: күндізгі, 3 кредит, 3-курс

Алматы
2022ж.

Бағдарламаны 5B020300-тарих мамандығының жұмыстық оқу жоспары мен білімдік бағдарламаның пәндер каталогы негізінде жасаған т.ғ.д., профессор Т.Ә. Төлебаев

Дүниежүзі, тарихнама және деректану кафедрасы мәжілісінде қаралған және ұсынылған

«___» _____ 2022ж. Хаттама №

Кафедра меңгерушісі

Р.С. Мырзабекова

Факультеттің әдістемелік кеңесі ұсынған

«___» _____ 2022ж. Хаттама №

Әдістемелік кеңес төрайымы

Е.Т. Қартабаева

Қорытындылаушы емтиханның өтілу түрі – жазбаша дәстүрлі Дәстүрлі –сұраққа жазбаша жауап беру

Қорытындылаушы емтихан бағдарламасы

Тарихнаманың тарих ғылымындағы орны

Тарихнама ұғымы туралы. Тарихнаманы оқып-үйренудің маңызы мен ерекшеліктері. «Тарихнама» пәнінің мақсаты мен міндеттері. Тарих және тарихнама: салыстырмалы талдау. Тарихнамалық факт және тарихнамалық дерек

Тарихнама және методология

Методика, метод және методология ұғымдары. Методологиялық бағыттар туралы. Методологияның тарихи зерттеулердегі орны. Методология және Қазақ тарихы мәселелері

Ежелгі парсы, қытай, грек зерттеушілері Қазақстан тарихы туралы

Бехистун жазбаларындағы сақтардың сипаттамасы. Накши Рустамдағы, Персепольдегі сақтар бейнесі. Қазақстан ежелгі қытай жазбаларында. Геродот сақ-скифтер туралы. Страбон сақтар жөнінде

Тас және қола дәуірлерінің зерттелуі

Тас ғасырының зерттелуі. Қазақстандағы тас ғасырын зерттеушілер. Қазақстанның қола дәуірінің зерттелуі. Ежелгі сақтар, үйсіндер, қаңлылар, аландар, ғұндар тарихының зерттелуі

Көне түркі дәуірі тарихи еңбектерде

Түріктердің арғы тегі туралы мәселе. Үйсіндер мен қаңлылар тарихының зерттелуі. Түрік жазуларының шығуы мен қалыптасуы туралы мәселе. Көне түрік жазбалары түрік қағандығы туралы

Ертеортағасырдағы Қазақ тарихы туралы еңбектер

Ертеортағасырлық мемлекеттер (ҮІ – Х ғғ.) тарихы туралы еңбектер. М. Қашқари Ұлы дала халықтары туралы. Әл-Фарабидің тарихи ойлары мен тұжырымдары. Рум авторлары және қазақ тарихы мәселелері. IX-XII ғғ. араб және парсы зерттеушілері қазақ даласындағы елдер туралы

Шетелдік және отандық зерттеушілер XIII-XVIII-ғғ. Қазақ тарихы туралы

XIII-XVIII ғғ. Қазақ тарихы араб зерттеушілері еңбектерінде. Парсы зерттеушілері ортағасырлық Қазақ тарихы жөнінде. «Бабырнама» және қазақ тарихы мәселелері. «Тарих-и Рашиди» және қазақ тарихы. Шежірелердегі тарих (Қ. Жалайыр, Өтеміс қажы, Әбілғазы)
Еуропалықтар ортағасырлық Қазақ тарихы жөнінде

XVIII-XIX ғғ. Қазақ тарихы орыс зерттеушілері еңбектерінде

I және II академиялық экспедициялар туралы. А. Левшин қазақ тарихы туралы. В. Татищев түркі халықтары жөнінде. В. Бартольд еңбектеріндегі Қазақ тарихы мәселелері. Қазақ этнологиясы орыс зерттеушілері еңбектерінде

XX-ғ. басындағы ұлттық тарихи ойдың дамуы

Ш. Уәлиханов қазақ тарихы туралы. М.Ж. Көпеев: тарихи көзқарастары. Ә. Бөкейхановтың тарихи ойлары. Шәкәрім шежіресі. Ғ. Мұсағалиев – тарихшы

Таптық-партиялық көзқарастардың орнауы және Қазақстан тарихы

1920-1930 жылдардағы еркін тарихи тұжырымдар (Т. Рысқұлов, Қ. Кемеңгерұлы, А. Чулошников, П. Галузо, Ғ. Сафаров, және т.б.). Тарихтың тоталитарлық идеологияға бейімделуі: Ғ. Тоғжанов, С. Аспендияров, П. Галузо және т.б. Тоталитарлық саясаттың тарихқа үстемдігінің орнауы және тарихшылар: Х. Әділгереев, М. Вяткин, Ә. Марғұлан, Е. Бекмаханов.

Тарих ғылымының XX ғ. II-жартысында дамуы және біржақтылықтары

Қазақ жерін орыс отарлауы туралы зерттеулер: Апполова, Е. Бекмаханов, Т. Шойынбаев.

XVIII-XX ғ. басындағы қазақтардың экономикалық тарихы туралы еңбектер: Б. Сүлейменов, П. Галузо, Ц. Фридман. Әлеуметтік тарихтың зерттелуі: М. Асылбеков, А. Нүсіпбеков, Ә. Тұрсынбаев, Ж. Жұмабеков, Р. Сүлейменов, Б. Төлепбаев. Кеңестік кезең тарихын зерттеу бағыттары

Тәуелсіздік кезеңдегі жаңа тарихи көзқарастар

Алаш қайраткерлері туралы зерттеулер: К. Нұрпейіс, М. Қойгелдиев. Антропологиялық және демографиялық еңбектер: О. Ысмағұлов, М. Тәтімов. Ежелгі және ортағасырлық тарихқа жаңа көзқарас: Н. Мыңжан, К. Байпақов, З. Қинаятұлы, М. Әбусейтова, Б. Кәрібаев. Кеңестік кезеңнің біржақтылықтарының зерттелуі: Т. Омарбеков. Тәуелсіз тарихнамалық ой: Т. Омарбеков, Т. Төлебаев, О. Мұхатова, Қ. Несіпбаева.

Емтихан нәтижелерін бағалау критерилері

Студенттердің емтихан білімін бағалау критерилері:

«Өте жақсы» - мәселе толық баяндалған және сипаттау барысында: тарихи еңбектерге жан-жақты сипаттама берген; басты тұжырымдар мен қорытындылан айқындалған; оларға кешенді түрде талдау жасалған; мәселе көлемінде бірнеше еңбек пайдаланылған; студент өз көзқарастарын білдіре отырып, ұсыныстар жасаған.

«Жақсы» - мәселенің негізгі мазмұны ашылған, тарихи еңбектерге жүйелі талдау жасалған, басты тұжырымдар мен қорытындыларды айқындай алған. Бірақ өз көзқарастары мен ұсыныстары нақты және айқын емес, салыстырмалы талдау аз, қорытындылаушы пікірлері жалпылама жасалған.

«Қанағаттанарлық» - жауаптар жүйесіз, үстірт, негізінен оқу құралы көлемінде жазылған. Кешенді және салыстырмалы талдау жасалмаған, басты тұжырымдар мен қорытындылар айқындалмаған, өз көзқарастары мен ұсыныстары жазылмаған, бағдарламалық материал 50 пайыздан төмен игерілген, қателіктер де кездеседі, тарихи еңбектердің басылымы жарық көрген уақыты, кейде авторлары дұрыс көрсетілмеген.

«Қанағаттанарлықсыз» - жазылған жауап тақырыпқа тікелей қатысты емес, немесе басқа мәселеге арналған, бағдарламада көрсетілгендей тарихнамалық талдаудың орнына мәселенің тарихы баяндалған, таризи зерттеу еңбектері талданбаған, жауаптарында қателер орын алған.

Емтиханға дайындалу үшін ұсынылатын әдебиеттер

1. Артықбаев Ж.О. Этнос және қоғам. Қарағанды, 1995
2. Артықбаев Ж.О. Казахское общество: традиции и инновации. Караганды, 1993
3. Артықбаев Ж.О. История Казахстана в XIX веке. Караганды, 1992
4. Дулатова Д.И. Историография дореволюционного Казахстана. А., 1984
5. Нұрпейісов К.Н. Алаш һәм Алашорда. А., 1994
6. Несипбаева К.Р. Англо-американская историография экспансии Российской империи в Средней Азии и Казахстане. А., 1998.
7. Есмағамбетов К.Л. Қазақтар шетел әдебиетінде. А., 1998.
8. Қасымбаев Ж.Қ. Хан Кене. А., 1993.
9. Касымбаев Ж.К. История города Акмолы. А., 1995
10. Козыбаев И.М. Историография Казахстана: уроки истории. А., 1990
11. Қозыбаев М.Қ. Ақтандақтар ақиқаты. А., 1991.
12. Қойгелдиев М. Тұтас Түркістан идеясы және Мұстафа Шоқайұлы. А., 1997.
13. Омарбеков Т.О. Қазақстан тарихының өзекті мәселелері. А., 2001

14. Омарбеков Т.О. Омарбеков Ш.Т. Қазақстан тарихына және тарихнамасына ұлттық көзқарас. А., 2002
15. Төлебаев Т.Ә. Қазақстандағы капиталистік қатынастар туралы мәселені ғылыми негізде зерттеудің қалыптасуы. А., 2001
16. Төлебаев Т.Ә. XIX ғ. соңы мен XX ғ. басындағы Қазақстанның ауыл шаруашылығы мен өнеркәсібіндегі капиталистік қатынастар тарихнамасы. А., 2001
17. Төлебаев Т.Ә. XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғ. басындағы Қазақстанға капитализмнің енуінің тарихнамасы. – А.: «Айдана», 2002. – 276 б.

Онлайн түрінде қолжетімді (университет кітапханасы):

1. Төлебаев Т.Ә. Қазақстандағы капитализм: өткені мен бүгіні (тарихнамалық аспект). – А., 2014. – 250 б.
2. Төлебаев Т.Ә. XIX-XX-ғ. басындағы Қазақстанның экономикалық-әлеуметтік дамуының тарихнамасы. – А., 2015. – 175 б.
3. Төлебаев Т.Ә. Қазақстан тарихы мен тарихнамасының өзекті мәселелері. А., 2016.
4. Мұхатова О.Х. Қазақстан тарихының тарихнамасы. А., 2016

**Құрастырған,
Т.Ғ.Д., профессор**

Т.Төлебаев